....उपभोक्ता समितिको

विधान, २०७८

प्रस्तावना :

सिन्धुपाल्चोक जिल्ला मेलम्ची नगरपालिका वडा नं...........मा संघीय सरकार/प्रदेश सरकार/मेलम्ची नगरपालिका/अन्य संघ संस्थाबाट आ.व. २०७८/०७९ मा ....योजना निर्माण/मर्मत/संचालन गर्नको लागि बजेट विनियोजन गरिएकोमा उक्त बजेट कार्यान्वयन गर्नको लागि मेलम्ची नगरपालिकाबाट जारी गरिएको मेलम्ची नगरपालिकाको उपभोक्ता समिति गठन, परिचालन तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यविधि, २०७५ भएको व्यवस्था बमोजिम उक्त योजना प्रभावकारी र पारदर्शी ढंगबाट संचालन गर्न आवश्यक देखिएको र यस उपभोक्ता समिति मेलम्ची नगरपालिकामा दर्ता गर्न वाञ्छनीय भएकोले यो उपभोक्ता समितिको विधान तर्जुमा गरी स्वीकृतिको लागि मेलम्ची नगरपालिका समक्ष पेश गरिएको छ ।

परिच्छेद-१
प्रारम्भिक

(१) संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ :

(क) यस बिधानको नाम " ....उपभोक्ता समितिको विधान, २०७८", रहने छ ।

(ख) संस्थाको कार्यालय रहने ठेगाना :- यस उपभोक्ता समितिको कार्यालय सिन्धुपाल्चोक जिल्ला, मेलम्ची नगरपालिका वडा नं. ....मा रहनेछ ।

(२) परिभाषा :

बिषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस बिधानमा,

(क) "बिधान" भन्नाले ".. उपभोक्ता समिति", को विधान, २०७८ लाई सम्झनु पर्दछ ।

(ख) "उपभोक्ता समिति भन्नाले "...उपभोक्ता समिति" लाई सम्झनु पर्दछ ।

(ग) "कार्य समिति "...उपभोक्ता समिति" अर्न्तगतको कार्य समिति भन्ने सम्झनु पर्दछ ।

(घ) "कार्य समितिको सदस्य" भन्नाले यस बिधान बमोजिम गठित कार्य समितिको पदाधिकारीहरूलाई जनाउँदछ ।

(ङ) "आर्थिक वर्ष" भन्नाले हरेक बर्षको श्रावण १ गते देखि असार मसान्तसम्मको अवधिलाई जनाउनेछ ।

(च) "स्थानिय अधिकारी" भन्नाले मेलम्ची नगरपालिकाको प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतलाई जनाउँदछ ।

(छ) "स्थानिय तह" भन्नाले मेलम्ची नगरपालिकालाई जनाउँदछ ।

(ज) "शाखा" भन्नाले मेलम्ची नगरपालिकाका अन्तर्गतका शाखा भन्ने सम्झनु पर्दछ ।

(झ) "वडा कार्यालय" भन्नाले मेलम्ची नगरपालिका भित्रका वडा कार्यालयहरू भन्ने सम्झनु पर्दछ ।

(ञ) "वडा अध्यक्ष" भन्नाले मेलम्ची नगरपालिका भित्रका वडाका निर्वाचित वडा अध्यक्ष भन्ने सम्झनु पर्दछ ।
(ट) "ऐन" भन्नाले स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ तथा मेलम्ची नगरपालिकाको उपभोक्ता समिति गठन, परिचालन तथा ब्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यविधि, २०७५ लाई जनाउँछ ।

परिच्छेद -२
उपभोक्ता समितिको स्थापना

(३) संस्थाको स्थापना :

(क) यस बिधानको प्रस्ताबना अनुसारको कार्य गर्ने गरी ".. उपभोक्ता समिति" नामक संस्थाको स्थापना गरिएको छ ।
(ख) संस्थाको सबै काम कार्बाहीको निमित्त अनुसूची-३ बमोजिमको आफ्नो छुट्टै छाप र कार्यालय हुनेछ ।
(ग) संस्था एक अविछिन्न उत्तराधिकारवाला, स्वशासित र सु-संगठित संस्था हुनेछ ।
(घ) संस्थाले एउटा कृत्रिम ब्यक्ति सरह गर्ने सम्पूर्ण कार्य गर्न सक्नेछ ।
(ङ) संस्था/उपभोक्ता समितिले कानून बमोजिम गर्न मिल्ने योजनासंग सम्बन्धित सबै कार्यहरू गर्न सक्नेछ ।

(४) संस्थाको कार्यालय :
सिन्धुपाल्चोक जिल्ला मेलम्ची नगरपालिका वडा नं................................ मा संस्थाको कार्यालय रहने छ ।

परिच्छेद-३
उद्देश्य

(५) उपभोक्ता समितिको उद्देश्य यस प्रकार रहने छ :
(क) योजना संचालनको कार्य दिगो र गुणस्तरयुक्त तरिकाले गर्ने ।
(ख) योजना सञ्चालन गर्न स्थानीय श्रम, सिप तथा स्रोतको परिचालन गर्ने र गराउने ।
(ग) योजना कार्यान्वयन गर्न आबश्यक पर्ने स्रोत परिचालन गर्न सरकारी तथा गैरसरकारी, राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय संघ संस्थाहसँग सम्पर्क राख्ने, सहयोग जुटाउने र आबश्यक सम्झौता गर्ने ।
(घ) योजना सम्बन्धी आबश्यक सल्लाह प्रदान गर्ने र गर्न लगाउने ।
(ङ) उल्लेखित उद्देश्यहरू पूरा गर्न आईपर्ने अन्य जुनसुकै काम गर्ने र गराउने ।
(च) योजना निर्माण गर्नको लागि श्रोत नपुग भएमा आर्थिक संकलन गरी नियमित रूपमा योजनाको मर्मत सम्भार, निरीक्षण तथा अनुगमनको ब्यबस्था मिलाउने ।

(छ) योजनाको निर्मण तथा संचालनको कार्य गर्दा मेलम्ची नगरपालिका तथा वडा कार्यालयसंग समन्वय गरी कार्य संचालन गर्ने ।

(६) उपभोक्ता समितिको सदस्यता कायम रहने :

(क) योजना कार्यान्वयन हुने प्रभावित क्षेत्र भित्रबाट वडा कार्यालयका जनप्रतिनिधिको रोहवरमा गठित अध्यक्ष लगायतका अन्य सदस्यहरू उपभोक्ता समितिका सदस्य हुनेछन् ।

(ख) उपभोक्ता समितिमा देहायका व्यक्तिहरू सदस्य हुन सक्ने छैनन् ।

(१) नेपाली नागरिकता नलिएको ब्यक्ति ।

(२) मानसिक सन्तुलन ठिक नभएको ब्यक्ति ।

(३) कुनै अर्को उपभोक्ता समितिमा रहेर कार्य गरिरहेको व्यक्ति ।

(४) योजना प्रभावित क्षेत्र भन्दा बाहिरको व्यक्ति ।

(५) सारकारी सम्पत्ति हिनामिना गरी अभियोग लागेको व्यक्ति ।

(६) कुनै फौजदारी अभियोगमा कसुरदार ठहरिएको व्यक्ति ।

(७) सदस्यता शुल्क :-

(क) उपभोक्ता समितिमा रहने व्यक्तिलाई सदस्यता शुल्क लाग्ने छैन ।

(८) सदस्यता कायम नरहने :

देहायको अबस्थामा उपभोक्ता समितिको सदस्यता कायम रहने छैन

(१) ऐन कानून बिपरित कार्य गरेको पाइएमा ।

(२) उपभोक्ता समितिको निर्णयलाई अटेर गरी पालना गरेमा तथा योजना निर्माणमा अवरोध सिर्जना गरेमा ।

(३) उपभोक्ता समितिको कुनैपनि सदस्यले आफ्नो स्वइच्छाले सदस्यता खारिज गरि पाउँ भनि राजीनामा दिएमा ।

(४) उपभोक्ता समितिको सदस्यको मृत्यु भएमा ।

(९) उपभोक्ता समितिको गठन, बैठक तथा कार्यबिधि :

(क) उपभोक्ता समितिमा कम्तिमा ७ जना र आवश्यकता अनुसार सो भन्दा बढी सदस्य रहन सक्नेछन् ।

(ख) उपभोक्ता समिति गठन गर्दा वडा कार्यालयको निर्वाचित जन प्रतिनिधिको रोहवरमा गठन गर्नुपर्नेछ ।

(ग) उपभोक्ता समिति गठन गर्दा समावेशिताको सिद्धान्त अवलम्बन गर्नुपर्नेछ र उपभोक्ता समितिमा अध्यक्ष, सचिव र कोषाध्यक्ष मध्ये एक जना महिलाको अनिवार्य सहभागिता सहित कम्तिमा ३३% महिला सहभागिता हुनुपर्नेछ ।

(घ) उपभोक्ता समितिको वैठक आवश्यकता अनुसार बस्न सक्नेछ ।

(ङ) कम्तिमा कुल सदस्य संख्याको एकाउन्न प्रतिशत सदस्य उपस्थित भएमा वैठकको संख्या गणपुरक भएको मानिने छ ।

(च) यस बिधानमा अन्य ब्यबस्था भएकोमा बाहेक वैठकको सामान्य बहुमतको आधार निर्णय लिने सक्नेछ ।

(छ) उपभोक्ता समितिले आफ्नो कार्यविधि आफैं बनाई लागु गर्न सक्नेछ ।

(१०) उपभोक्ता समितिको बैठक :

(क) उपभोक्ता समितिको बैठक आबश्यकता अनुसार बस्ने छ ।

(११) उपभोक्ता समितिको काम, कर्तब्य र अधिकार :

(क) उपभोक्ता समितिको वैठकले गरेका निर्णयहरू कार्यान्वयन गर्ने ।

(ख) संस्थाको आर्थिक तथा प्रगति प्रतिबेदन तयार गरि सम्बन्धित निकायमा पेश गर्ने ।

(ग) उपभोक्ता समितिबाट संचालन गरिने चल अचल सम्पतिको रेखदेख , संरक्षण, मर्मत संभार गर्ने ।

(घ) यस विधानमा ब्यवस्था भए वाहेक संस्थाको उद्देश्य पुरा गर्न आइपर्ने सम्पूर्ण काम गर्ने ।

परिच्छेद -५
उपभोक्ता समिति

(१२) उपभोक्ता समितिका पदाधिकारीहरूको काम, कर्तब्य र अधिकार

(क) अध्यक्ष :

(क) उपभोक्ता समितिको वैठक बोलाउने

(ख) उपभोक्ता समितिको वैठकको अध्यक्षता गर्ने ।

(ग) आवश्यकता अनुसार अन्य क्षेत्रमा समितिको तर्फवाट प्रतिनिधित्व गर्ने ।

(घ) आवश्यकता अनुसार उपभोक्ता समितिको तर्फवाट संघ/संस्था, सरकारी वा गैर सरकारी निकायसंग सम्झौता गर्ने ।

(ङ) समितिको वैठकमा मत विभाजन गर्दा मत बरावर हुन आएमा निर्णायक मत दिने ।

(च) समितिको निर्णय कार्यान्वयन गर्ने गराउने तथा आवश्यकता अनुसार अधिकार प्रत्यायोजन गर्ने ।

(छ) संस्थाको काम कारवाही सुपरिवेक्षण गर्ने ।

(ज) विधान अनुसार सम्पुर्ण काम गर्ने गराउने ।

(ख) उपाध्यक्ष :

(क) अध्यक्षलाई सहयोग गर्ने ।

(ख) अध्यक्षले दिएको जिम्मेवारी पूरा गर्ने ।

(ग अध्यक्षको अनुपस्थितिमा अध्यक्षले गर्दै आएको कार्य गर्ने ।

(ग) सचिव :

(क) अध्यक्षको निर्देशन अनुरूप उपभोक्ता समितिको बैठक बोलाउने ।

(ख) बैठकमा योजना र प्रतिवेदन पेश गर्ने र निर्णय अभिलेख राख्ने ।

(ग) पारित निर्णयहरू कार्यान्वयन गर्ने ।

(घ) कार्यालय सञ्चालन गर्ने ।

(घ) कोषाध्यक्ष :

(क) संस्थाको कोषको रेखदेख र सञ्चालन गर्ने ।

(ख) साधारणसभामा वार्षिक कार्यक्रम र बजेट पेश गर्ने ।

(ग) समितिको लेखा दुरूस्त राख्ने ।

(घ) नियमित रूपमा वार्षिक लेखापरीक्षण गराउने ।

(ङ) सदस्यको काम, कर्तब्य र अधिकार :

(क) समितिको बैठकमा सक्रिय सहभागिता जनाउने ।

(ख) संस्थाको कार्यमा रचनात्मक भूमिकाको निर्वाह गर्ने ।

परिच्छेद - ६
आर्थिक व्यवस्था

(१३) आर्थिक श्रोतः

यस विधान बमोजिम संस्थालाई प्राप्त हुने सबै चल अचल सम्पत्तिको प्राप्ती, भोग, खरिद, बिक्री गर्न सक्नेछ , तर यस प्रकारको बिक्री गर्नु अगाडी स्थानीय सरकारसँग परामश गर्नुपर्नेछ ।

(१४) कोष :

(१) उपभोक्ता समितिको नाममा एक छुट्टै कोष हुनेछ, जसमा देहायको रकम जम्मा हुनेछ ।
(क) कुनै योजना संचालन बापतको रकम ।
(ख) कसैले स्वेच्छाले दिएको साहयता तथा अनुदान वापतको रकम ।
(ग) संस्थाको चल अचल सम्पत्ति बिक्रीबाट प्राप्त रकमहरू ।
(घ) विदेशी संस्था, ब्यक्ति वा अन्तर्राष्ट्रिय संघसंस्थाबाट प्राप्त सहयोग ।
(ङ) स्थानीय सरकार/प्रदेश सरकार/संघीय सरकार लगायत विभिन्न संघ संस्थाबाट प्राप्त अनुदान वा सहयोग ।

(२) समितिको बैंक खाता समितिले तोकोको अध्यक्ष, कोषाध्यक्ष र सचिवको संयुक्त दस्तखतमा सञ्चालन गरिनेछ । त्यसमा संस्थाको छाप लगाउनु पर्नेछ ।

(१४) उपभोक्ता समितिको लेखापरीक्षण तथा सार्वजनिक परिक्षण :

(क) समितिको आय-ब्ययको लेखा प्रचलित कानून बमोजिम राखिनेछ ।
(ख) समितीको लेखापरीक्षण प्रचिलित कानून बमोजिम रजिष्टर्ड लेखपरीक्षकबाट हुनेछ ।
(ग) मेलम्ची नगरपालिकाको प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, योजना शाखा, आर्थिक प्रशासन शाखा वा योजनासंग सम्बन्धित नियमानकारी निकायले चाहेमा जुनसुकै वखत पनि संस्थाको हिसाबकिताब जाँच गर्न सकिनेछ ।

(घ) उपभोक्ता समितिले समितिबाट संचालन भएको योजना सम्पन्न भए पश्चात जन प्रतिनिधि एवं सरोकारवाला ब्यक्तिहरूको रोहवरमा सार्वजनिक परिक्षण तथा सार्वजनिक सुनुवाई समेत गर्नुपर्नेछ ।

परिच्छेद - ७
विविध

(१५) संस्थाको विगठन :

कुनै पनि योजनाको कार्य सम्पन्न भै सार्वजनिक परिक्षण र सार्वजनिक सुनुवाइ सम्पन्न भए पश्चात उक्त उपभोक्ता समिति आवश्यक नरहेको देखिएमा समितिले उपभोक्ता समितिलाई विघटन गर्न सक्नेछ । तर, उपभोक्ता समितिबाट संचालन गरिएको कुनै पनि योजनामा अनियमितता भएको भनी कोही कसैले उजुर बाजुर गरेमा सो योजना र उजुरी प्रति सम्बन्धित उपभोक्ता समितिको जबाफदेहिता भने समाप्त हुने छैन ।

(१६) आर्थिक वर्ष :

आर्थिक वर्ष श्रावण १ गते बाट प्रारम्भ भइ आषाढ मसान्तमा समाप्त हुनेछ ।

हामी .... उपभोक्ता समितिका सदस्यहरू यस विधान बमोजिम कार्य गर्न मञ्जुर भई निम्न साक्षीको रोहवरमा विधानमा सहीछाप गर्दछौं ः

क्र.सं.	पद	पदाधिकारीको नाम	हस्ताक्षर	साक्षीको नाम, थर	
१	अध्यक्ष				
२	उपाध्यक्ष				
३	सचिव				
४	कोषाध्यक्ष				
५	सदस्य				
६	सदस्य				
७	सदस्य				
८	सदस्य				
९	सदस्य				
१०	सदस्य				
११	सदस्य				

अनुसूची - १

.... उपभोक्ता समिति अर्न्तगत रहेका उपभोक्ताहरूको नामावलीः

क्र.स.	उपभोक्ताको नाम, थर	ठेगाना/टोल	हस्ताक्षर
१			
२			
३			
४			
५			
६			
७			
८			
९			

१०			
११			
१२			
१३			
१४			
१५			
१६			
१७			
१८			
१९			
२०			
२१			
२२			
२३			
२४			
२५			
२६			
२७			
२८			
२९			
३०			
३१			
३२			
३३			
३४			
३५			
३६			
३७			
३८			
३९			
४०			
४१			
४२			
४३			

४४			
४५			
४६			
४७			
४८			
४९			
५०			

अनुसूची-३
उपभोक्ता समितिको छाप

उपभोक्ता समितिको छाप देहाय बमोजिम हुनेछ ः